

Конкурс учнівських молодіжних проєктів у 2021-2022 н.р.
Радянське минуле: (Пере)осмислення історії.

Тема проєкту:

"Жіноча мода на пульсі історії".

(жіноча мода 30-х - 40-х років 20 століття)

Виконавці-дослідники:

Мамзенко Дар'я,

Галашко Максим,

Осадча Тетяна

здобувачі освіти Барвiнкiвського лiцею №2
Барвiнкiвської мiської територiальної громади
Iзюмського району Харкiвської облaстi

Керiвник проєкту:

Бeляковa Олгa Олeксiївнa

учитель iсторiї
Барвiнкiвського лiцею №2
Барвiнкiвської мiської територiальної громади
Iзюмського району
Харкiвської облaстi

2022 р.

критеріями були акуратність, чистота, скромність і тільки в особливих випадках - нарядність. Такі принципи склалися для представниць радянського середнього класу і диктували їм норми жіночої "пристойності" і "культурності" аж до кінця радянської епохи. Ні про які стильність і красу мови не було. На початку 30-х років, коли у світі масово робився модний одяг, радянські жінки носили простенькі, зшиті з полотна сукенки із заниженою талією, прямі спідниці і ситцеві блузи. Жінкам хотілося мати красивий одяг, але в СРСР тоді одяг і взуття продавалися за картками, а швацька промисловість не забезпечувала населення навіть найнасушнішим.

Дефіцит тканин породив одяг-трансформер, який одночасно був вихідним костюмом, сукнею, робочою формою і спідньою білизною. У супровідному тексті до викрійки вказувалося: вихідний костюм, втративши верхню частину, стає святковою сукнею, а, знявши білу блузу, отримуємо робочий одяг. Темна спідня сорочка з поясом - сукня, а надіта разом з верхньою сорочкою вона - святковий костюм. Розробник О. Екстер. Цей одяг нагадує нам конструктор «Лего»...:)

Цікавий факт: наприкінці 20-х-на початку 30-х років 20 ст. у СРСР величезний попит мав так званий агіттекстиль. Причина підвищеного попиту була не в красі тканини, а в її відносній дешевизні і дефіциті. Художники і дизайнери країни Рад малювали на тканині не квіточки або хмари - на ситці з'явилися портрети вождів, нафтові вишки, силуети заводів, тракторів і танків, серпи і молоти, гасла (наприклад, "П'ятирічку за 4 роки"), сільськогосподарська і військова техніка. Правда, вже в 1933 від цієї ідеї відмовилися і випуск агітаційних тканин був зупинений.

30-і р.р. - цей складний час - період передуючий Другій світовій війні. На початок війни у СРСР сформувався унікальний радянський стиль в одязі, близький до спортивного і військового. Жінки активно готувалися до участі у бойових діях. Цивільна мода узяла дуже багато що з військової і спортивної уніформи тих років. Це було пов'язано ще і з тим, що в передвоєнні роки, та і в післявоєнні тяж, відчувалася нестача високоякісних тканин. Доводилося обходитися тим, що було на складах, а на них була тільки військова і спортивна уніформа.

5 слайд - одяг довоєнного періоду (друга половина 30-х років 20 століття)

З 1935 року в СРСР відмінили картки, виросла зарплата, що дозволило жінкам зрідка купувати сукні з крепдешину і шовку. Більшість жінок уміли шити, в'язати, вишивати. У кожній сім'ї були швацька машинка, набір гудзиків, які зрізувалися зі зношеного одягу, нитки і голки. Кравчихи дивилися жіночі журнали і із старих речей кроїли нові. Перешити або перелицювати річ було звичною справою. Саме з цієї причини сьогодні залишилося дуже мало одягу 30-х років. Її перешивали стільки разів, що в спадок нащадкам вона явно не годилася.

1930-і роки стали десятиліттям, коли в СРСР міцно укорінилися спекуляція і махінації у сфері торгівлі. Система роздрібної торгівлі в СРСР була влаштована таким чином, що до населення потрапляла лише частина споживчих товарів. Ряд товарів реалізовувалися через всілякі розподільники, в яких ціни і асортимент залежали від значущості прикріплених до розподільників людей. Існували закриті магазини із обмеженим доступом лише для пільгових категорій населення - докторів наук,

6 слайд - цивільний одяг воєнного періоду (40-і роки 20 століття)

У 1939-1940-х роках радянська мода зблизилася з європейською. Політики у той час боролися за сфери впливу і ділили між собою світ, віднімаючи території у одних держав і віддаючи їх іншим, а мода отримувала користь з цього жорстокого процесу, у черговий раз доводячи, що вона є частиною глобального світового процесу. Завдяки приєднанню до СРСР у 1939 р. Західної України, що входила до складу Польщі, на радянському просторі сталося оновлення такого поняття як мода. Для СРСР приєднанні території стали своєрідним струменем свіжої крові: радянські люди отримали доступ до інформації про модні світові тенденції. Наприклад, у Львові, що славився відмінними кравцями і взуттєвиками, можна було вільно купити гарний модний одяг. Львів був переповнений товарами. Звідти привозили тканини, хутра, коштовності, шкіряні сумки і взуття.

Коли почалася Друга світова війна, у багатьох країнах були заборонені пишні спідниці і спідниці в складку. Чому? Бавовна, шкіра, шовк використовувалися для військових потреб. Окрім цього діяв регламент, який визначав кількість тканини, яку можна було витратити на виробництво тієї або іншої речі. Для пошиття блузи, наприклад, дозволялося використати не більше 1 метра тканини. Довжина спідниць через дефіцит тканини теж ставала коротше. Мода 1940-х - це воєнізовані прямі спідниці, підплечники і широкі гострі плечі - ознаки мужності і сили. Мілітаризація зробила серйозний вплив на моду. Слід зазначити, що про моду в СРСР в роки війни жінки не замислювалися, хоча модні журнали виходили регулярно. З початком війни в СРСР закрилися усі установи, пов'язані з індустрією моди. У СРСР знову була введена карткова система розподілу товарів. Цивільний одяг швацькі підприємства не випускали. Все для фронту...

На окупованих німцями територіях СРСР велася активна пропаганда німецького способу життя, населенню постійно показували фільми за участю знаменитих німецьких актрис. Тому деякі жінки на окупованих територіях стали одягатися яскравіше, у більш прозахідному стилі.

7 слайд - жіночий військовий одяг (40-і роки 20 століття)

Цивільній людині завжди важко перебудуватися "на військовий лад", а жінці - особливо. При спогаді про жінок і дівчат 1940-х років, в голові малюється струнка дівчинка у військовій формі, з кучериками на голові, якимсь неймовірним чином завитими де-небудь у бліндажі. На ділі жіноча доля на війні особливо важка і трагічна. Присячись на фронт, дівчата і жінки були готові до подвигу, але не до армійських буднів, і те, з чим їм довелося зіткнутися на війні, стало для них несподіванкою.

Війна швидко наклала відбиток на зовнішній вигляд людей. Для сотень тисяч дівчат модною стала військова форма. Для жінок офіційно існували три основні предмети: берет, пальто і сукня або спідниця з гімнастеркою кольору хакі. Спідниці жінки носили в медсанбатах або в тилу. На передовій жінки частіше одягали чоловічий одяг: гімнастерки, брюки-галіфе, кальсони, шинелі, шапку-вушанку, пілотку. Чи хотіли жінки бути красивими у той час? Так, звичайно. У перервах між боями. У тилу багато жінок виконували роботу за чоловіків, що пішли на фронт.

Замість модного одягу до жіночого життя увійшли брюки і кирзові чоботи.

8 слайд - одяг післявоєнного періоду (друга половина 40-х років 20 століття)

У важких післявоєнних умовах пріоритетним завданням було швидке насичення ринку масовим одягом. Шити на високому рівні одяг, що розроблявся модельєрами-конструкторами, в СРСР було неможливо із-за застарілого і зношеного устаткування і відсутності кваліфікованих майстрів пошиття одягу. За роки війни на швацьких фабриках помінявся робочий склад, кваліфікаційний рівень сильно знизився, оскільки в цей період головним було виробництво військової форми, що вимагало освоєння набору певних операцій. Швейникам доводилося день у день шити шинелі або військові кітелі. Набути досвіду пошиття складного і різноманітного цивільного фасону одягу, що вимагає великого числа операцій, вони просто не могли. Жінок рятували приватні кравчихи або власні навички і уміння.

Після 1945 року жінки поспішали зануритися в мирне життя, для них мода стала своєрідними ліками від ран, нанесених війною. У СРСР тоді були популярні газові

9 слайд - трофейна мода

Під час Другої світової війни багато європейських модних будинків працювали в звичному режимі. Війна не торкнулася і американських дизайнерів, які продовжували створювати для жінок нові яскраві наряди. У 1943 році із США в СРСР стали приходити великі партії посилок з одягом. Частина радянських людей, що мала доступ до розподілу дефіциту, змогла познайомитися з абсолютно новими для них моделями закордонного одягу, побачити якість тканин і рівень пошиття. Після завершення війни в СРСР з'явилося таке цікаве явище, як трофейна мода. Саме вона стала для громадян СРСР "вікном" у світ європейського готового одягу. Солдати, що потрапили в європейські країни, побачили абсолютно інше життя, інший побут, про який вони нічого не знали. Після війни в СРСР хлинув потік трофеїв. Везли усі - європейський одяг, взуття, біжутерію, хутра, прикраси, парфюмерію і, звичайно ж, модні журнали.

Багато що з трофейного одягу йшло на продаж, але більшість перешивалася,

перелицьовувалася і перетворювалася на наряди, які відрізнялися особливим шиком. Куплений на ринку трофейний одяг і взуття допомагали жінкам створити пристойний гардероб, а трофейні фільми учили радянську жінку фарбуватися і одягатися.

Радянські жінки раніше ніколи не бачили багатьох трофейних речей, через це бували курйозні ситуації. Наприклад, пеньюари або комбінації вважалися вечірніми туалетами, і радянські жінки приходили в публічні місця в спідній білизні, вважаючи її парадним одягом. У той час комбінація була вершиною Олімпу моди. Деякі жінки навіть носили її на вулицю як сукню, не бачачи в тому нічого негожого.

10 слайд - плюшевий жакет

Країна Рад в масі своєї була селянською. Люди, що жили в тяжких умовах, при тотальному дефіциті та нестачі грошей мало цікавилися модою. Одяг городян і сільського населення завжди має істотні відмінності. Якщо в містах в післявоєнний період зрідка була можливість купити відріз тканини або навіть готовий виріб, в колгоспах з одягом було набагато гірше. Дефіцит одягу на селі був таким, що у 30-х р.р. під час розкуркулення комсомольські активісти часто забували забрати засоби виробництва для колгоспу, але відбирали у хазяїв одяг. Щоб врятувати себе від грабежу, деякі селяни згортали хороші речі грудками, обертали старими ганчірками, зв'язували у формі ляльок і віддавали дітям. Ті грали з ними під час обшуків, не привертаючи до себе зайвої уваги.

Пропаганда посилено створювала образ багатих колгоспників, проте на селі селяни роками носили простий саморобний одяг, частенько обходячись всього одним комплектом. Серед селянок в післявоєнні роки надзвичайно популярним був плюшевий жакет. У той час мати зручну і теплу "плюшку" вважалось особливим шиком, її берегли, носили тільки у свята. Після війни дістати плюшку було надзвичайно важко, спочатку їх продавали за списками кращим дояркам, свинаркам або іншим працівникам колгоспів. Штапельна хустка, плюшевий жакет, спідниця - так виглядала практично кожна сільська жінка післявоєнних років.

11 слайд - взуття

У 30-і - 40-і роки минулого століття хороше взуття в СРСР було дефіцитом, та і коштувало недешево, тому на ногах у радянських жінок часто можна було побачити грубуваті моделі, мало схожі на елегантні туфельки з журналів мод. Модними були хутрянні черевички "румунки" на каблуці, але дістати їх було складно, тому жінки ходили у валянках або бурках. Якщо вдавалося дістати хромові офіцерські чоботи - з халяв викроювали туфлі і босоніжки. Дуже модними були туфлі на рифленій підшві. Деякі жінки ходили в такому взутті навіть взимку, надіваючи туфлі з товстими панчохами. Оскільки зимових чобіт майже не було, на радянських жінках нерідко можна було побачити зимові пальта з гумовими ботами (взуття з отвором для каблука, яке надівалося прямо на туфельки).

12 слайд - панчохи

Якщо якийсь одяг і взуття ще можна було знайти в магазинах, то панчохи у військові і післявоєнні роки були в гострому дефіциті. У 30-і роки випускалися фильдеперсовые і капронові панчохи зі швом, які елегантно облягали ногу і красиво блищали. Почалася війна, і такі панчохи зникли з продажу. З'являтися без панчохи на людях вважалося непристойним. Тоді модниці стали малювати хімічним олівцем ззаду на нозі смужку, яка нагадувала шов, подібний до того, що був на панчохах. Довгі роки радянські жінки носили бавовняні панчохи в рубчик, які кріпилися до спеціальних поясів. До речі, радянських жінок можна було упізнати по зморшках на таких панчохах. Вони зовсім не трималися на нозі і сповзали вниз.

У СРСР альтернативою панчохам стали білі шкарпеточки. Дівчина в сукні з рукавами-ліхтариками у білих шкарпеточках і туфлях-човниках - своєрідний символ довоєнної і воєнної епохи. Після закінчення війни фильдеперсовые панчохи

повернулися на прилавки магазинів, що привело до величезних черг за довгожданим товаром. Слід зазначити, що середня зарплата робітників і службовців в 1945 році була 442 рублі в місяць, а ціна на фильдеперсовые панчохи доходила до 90 рублів, що, звичайно ж, було дуже дорого. Саме тому більшість жінок носили бавовняні панчохи.

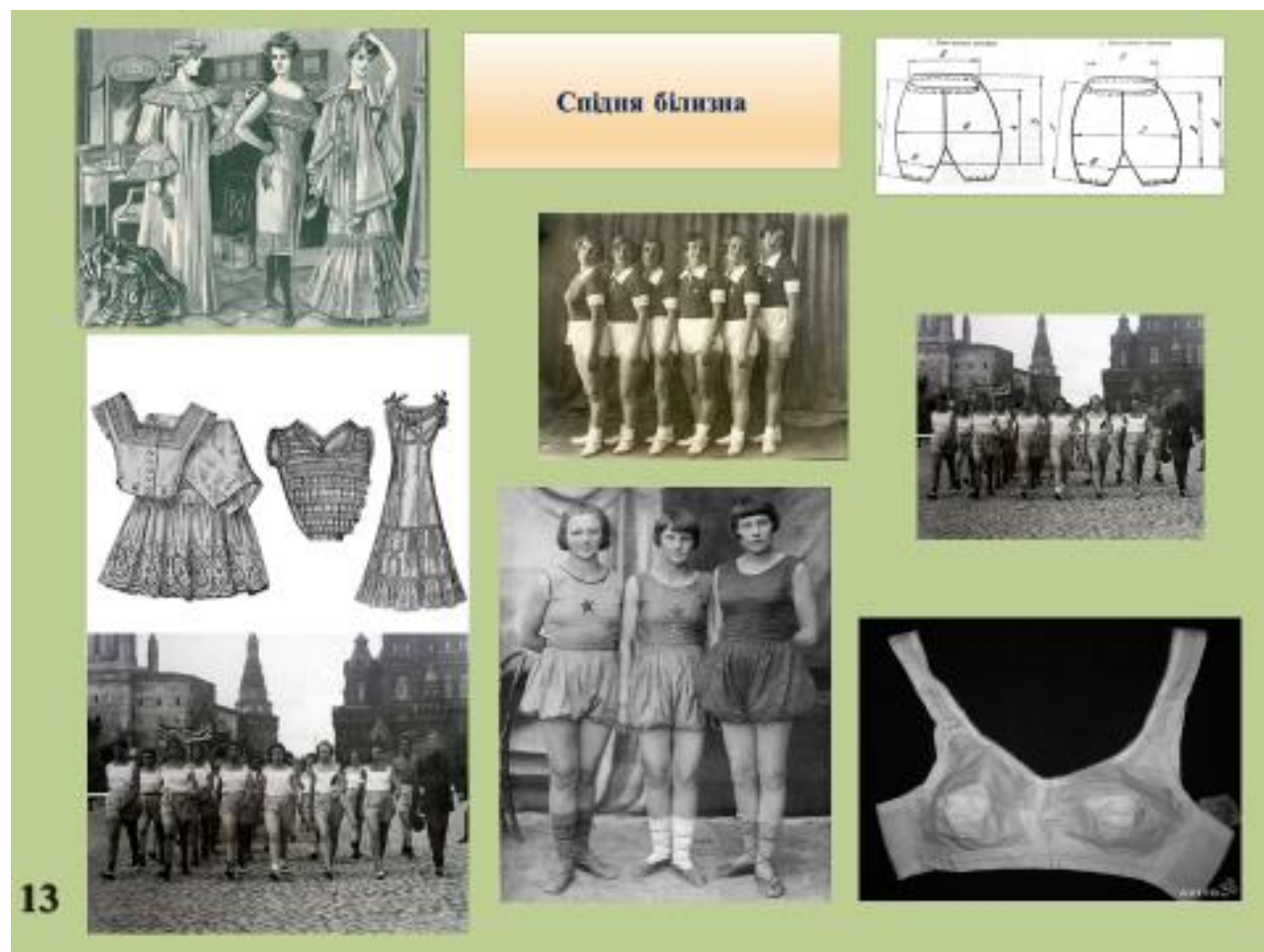

13 слайд - спідня білизна

У дореволюційній Росії початку ХХ століття модниці купалися в пені з мережив. Більшовики дуже старанно витісняли все, що хоч якось нагадувало про розкіш царських часів. У 30-х роках 20 ст. на зміну витонченим шовкам і тонким тканинам прийшли грубі льняні полотна, бязь і солдатське сукно. Державне втручання в особисте життя привело до того, що, за рішенням партії, жінки мали право на певні труси і ліфчик. Ніяких мережив. Існував держплан, підкоряючись якому, легка промисловість СРСР штампувала потворну жіночу нижню білизну. При цьому

виробництво білизни було засекреченим об'єктом.

Катерина Фурцева, єдина жінка, що входила до складу Політбюро, на одному із засідань заявила: "Кожна радянська жінка має право на якісний бюстгальтер". Після її виступу в 1939 році було відкрито швацьке об'єднання "Черемхи", де почали шити якісну радянську жіночу білизну, яка не відрізнялася особливою різноманітністю, і не здатна була розв'язати проблему дефіциту білизни в масштабах країни.

14 слайд – спідня білизна

Простота і бідність одягу пояснювалася не лише запереченням "старого світу", але і розрухою, в якій опинилася країна після революції і громадянської війни. З обкладинки журналу нам посміхається жінка в шовках. На ділі фабрики робили "бюстгальтер спортивного типу", "жіночі панталони спрощеного типу", "жіночу денну сорочку" і "жіночі труси на гумці". Потрібно відмітити, що дружин партійної верхівки і чиновників пошивочные майстерні забезпечували цілком пристойною

нижньою білизною з батисту і маркізету. У 1949 році СРСР подружився з Китаєм, який почав ввозити в країну байкові панталони з начісуванням. Вони були яскравими, шовковистими і приємними на дотик. Окремі майстрині ухитрилися шити з пари панталонів джемпер або кофтину.

15 слайд - прикраси

Улюбленою жіночою прикрасою 1930-х-40-х років були кліпси, брошки, жіночі годиннички, намиста і всілякі ланцюжки і підвіски. Причому кліпси не стільки носилися у вухах, скільки були елементом наряду. Їх пристібали до коміра сукні або лацкана пальта, кріпили на сумочки, пов'язки і навіть на волосся.

16 слайд - жіночі сумочки

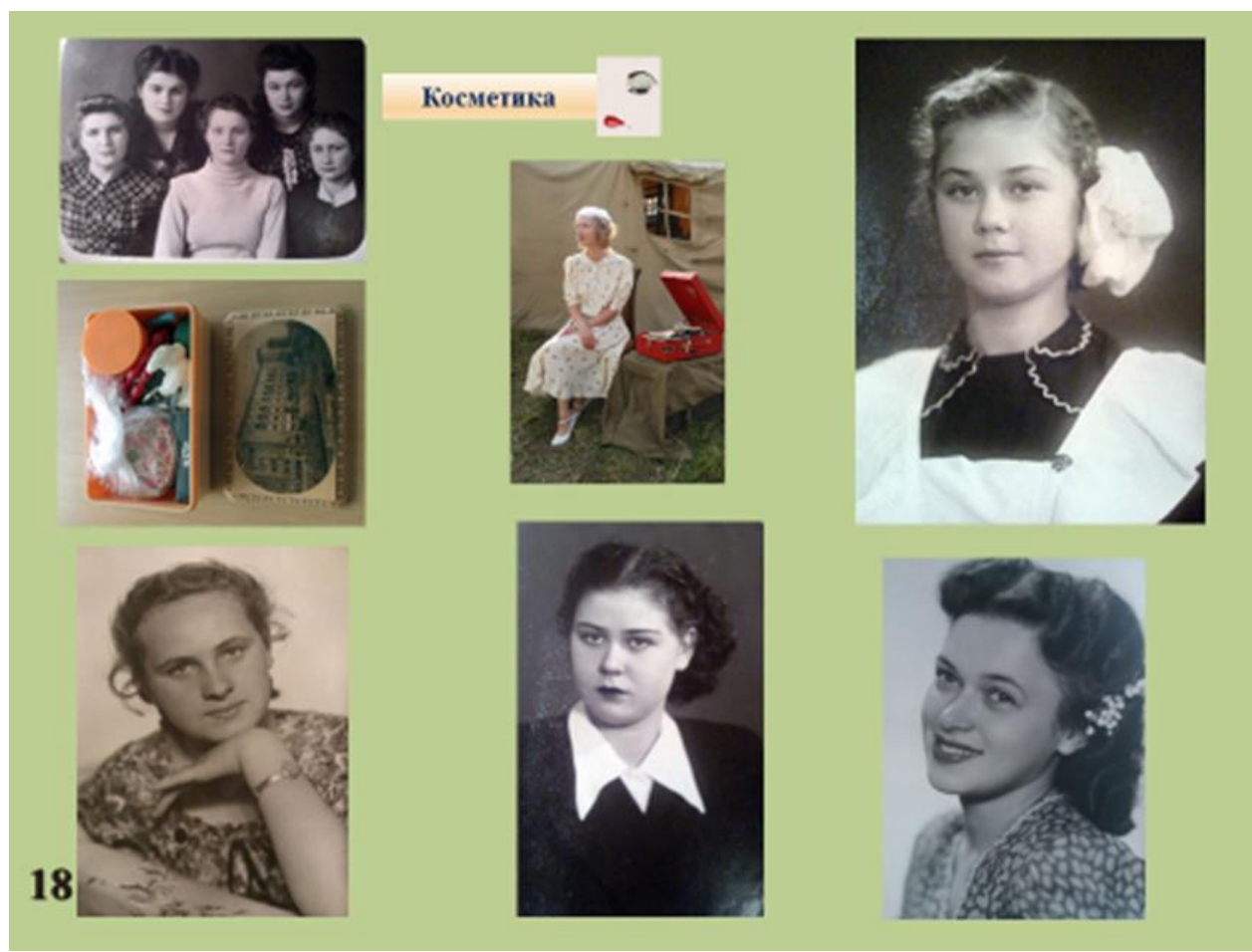

Друга світова війна відбилася і на жіночих сумочках. Якщо в 30-і роки минулого століття сумки шили з натуральної шкіри, то в 40-х роках сумки робили з дерева або пластика, тому що метал і шкіра використовувалися для військових цілей. Модними

займатися зачісками, і усі почали відрощувати волосся. Найпопулярнішими зачісками військових років були валик над лобом і пучок ззаду, покритий сіткою. Найчастіше просто заплітали "бараночки" і "кошики" з кіс. Дуже модною в 40-і роки була зачіска "локони перемоги". Для її споруди потрібні були підроблені валики. Жінки не викидали волосся при розчісуванні, а збирали їх і потім формували їх у вигляді валика.

18 слайд – косметика

У СРСР завжди відчувався серйозний гендерний дисбаланс. Війни, революції привели до того, що наречених було багато, а женихів мало. Жінкам доводилося змагатися між собою за увагу чоловіків. За допомогою декоративної косметики можна було підкреслити свої достоїнства і приховати недоліки, але дістати косметику було складно.

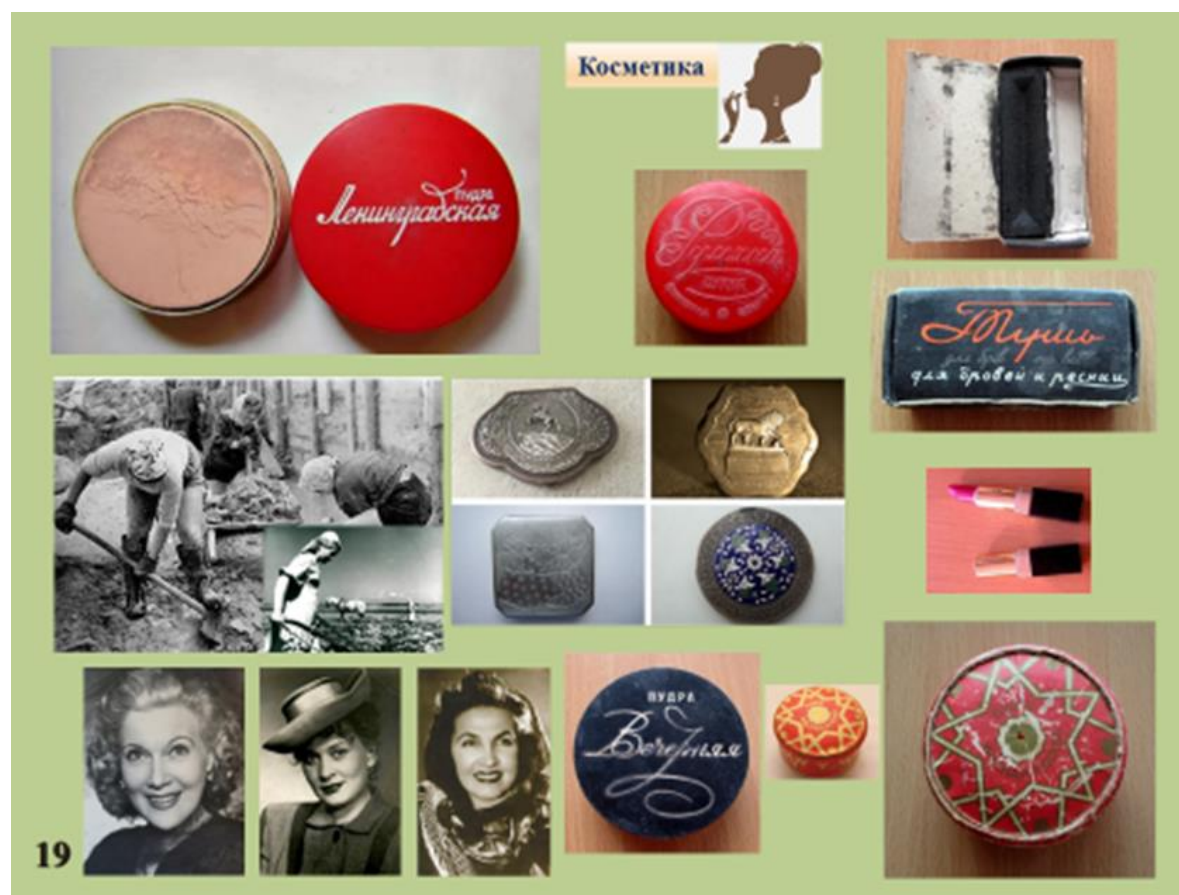
Уперше в СРСР заговорили про косметику у кінці 30-х років. Багато жінок того покоління ще пам'ятали царські гімназії, де дівчат учили красиво виглядати. Пудра,

помада, рум'яна, тіні були добре знайомі жінкам Радянського Союзу, але вони вели аскетичний спосіб життя, працювали нарівні з чоловіками, тому на використання косметики або духів у більшості з них просто бракувало часу, бажання і сил.

Від жінки в СРСР вимагалось, щоб і одяг її, і зачіска, і макіяж були скромними і стриманими. Тому в 30-х - 40-х роках в моді була природність. Якщо все ж жінка хотіла виглядати яскравіше, замість туші у модниць в хід йшов чорний віск для чобіт або суміш з вазеліну, палених сірників і гудрону. Іноді замість туші використали суміш сажі і збройової олії.

Якій має бути жінка - це питання в СРСР фактично контролювала радянська влада. Професор Університету Помона Риндисбахер, вивчаючи радянські архіви, з'ясував, що частенько Сталін особисто приймав рішення, що стосуються виробництва косметики і парфюмерії.

19 слайд - косметика

У СРСР навіть під час війни фабрика "Грим" випускала косметику для артистів. Тут з'явилася туш "Ленінград" - чорний брусок, який слід було змочити водою або

гарненько наслинити. Туш створювала ефект "волохатих лапок". Щоб вії не злипалися, їх розділяли голкою. Щоб зробити тіні для повік, яких у продажу не було, використали дитячі олівці: грифель потрібного кольору розтирали в порошок.

У СРСР також випускалася пудра. В ті часи робити косметику на хімічній основі ще не уміли. Тому пудра мала приємний запах і не завдавала шкоди шкірі. Варто відмітити, що за допомогою пудри і кремів маскуванню недосконалості шкіри займалися здебільшого актриси. До війни пудрениці були металевими. У війну метал поступився місцем картону і пластику. Купити пудру можна було лише в містах, тому для багатьох жінок заміником пудри став зубний порошок. Найчастіше жінки користувалися губною помадою. Кожен тюбик вимазувався дочиста за допомогою сірника або пензлика для малювання. У 30-і - 40-і роки в моді були тонкі брови. Для того, щоб довести їх до стану "ниточок", жінкам доводилося вищипувати зайві волоски. Іноді брови виголювали, малюючи потім олівцем тоненьку дугоподібну лінію. Для довготривалого забарвлення використовувався урзол, який промальовувався на шкірі покрутніше, ніж сучасний татуаж.

20 слайд

Радянські жінки 30-х - 40-х, не дивлячись ні на що, прагнули красиво одягатися. Якщо не було тканини, в'язали зі швацьких ниток шкарпеточки, мереживо, нижню білизну, робили брошки з обрізків тканини. Жили бідно, але робили кучері, зав'язуючи волосся на ганчірочку на ніч, а замість помади мастили губи буряком. Життя тривало!..

ВИСНОВОК

Навіть за сорокахвилинну екскурсію неможливо розповісти про всі нюанси моди 30-х-40-х років, тому ми обрали лише окремі її елементи. Екскурсія апробована в усіх класах школи. Відгуки тільки позитивні. Всі відвідувачі музею зверталися з проханням розповісти ще більше про повсякденність вже далеких від нас часів. В процесі роботи над проектом відвідувачі - учні ліцею мали можливість не лише слухати, дивитися, ставити питання і отримувати відповіді, але і взяти участь в реконструкції подій тієї далекої епохи - приміряти боти, заплести косички-бараночки, зробити зачіски, приміряти одяг. Дуже важливо те, що наша екскурсія - не звичайній текст, що буде припадати порохом в шафі. Це матеріал, якій ще багато разів буде використаний у процесі музейної роботи. Роки йдуть, подрастають нові покоління

учнів, а екскурсія ще багато разів звучатиме і викликатиме все більший інтерес у відвідувачів музею. Працюємо на майбутнє. Роботу над проектом буде подовжено. Вже зараз можемо стверджувати: проектна діяльність формує в учнів нашого ліцею громадянські риси, почуття патріотизму, національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, забезпечує духовну єдність поколінь та відчуття особистої причетності до творення історії.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Ароматы Советского Союза

Джерело: <https://www.golosameriki.com/a/soviet-perfumery-story-2011-01-05-112943204/191990.html>

2. Бельё Советов

Джерело: <https://www.mediaport.ua/belyo-sovetov>

3. Дамские прически 1939 года. Работы мастеров Ленпромпарикмахерсоюза

Джерело: <http://tehne.com/event/arhivsyachina/damskie-pricheski-1939-goda-raboty-masterov-lenpromparikmahersoyuza>

4. Женская военная форма — забота особая

Джерело: <http://history.milportal.ru/zhenskaya-voennaya-forma-zabota-osobaya/>

5. Женщины на войне: правда, о которой не принято говорить

Джерело: <https://fit4brain.com/8501>

6. З історії української моди ХХ століття

Джерело: https://zaxid.net/z_istoriyi_ukrayinskoyi_modi_hh_stolittya_n1421927

7. Идеальная советская женщина 20-30-х годов ХХ века

Джерело: <https://www.aup.com.ua/ml/>

8. История моды : стиль 40-х годов ХХ века

Джерело: <https://look.tm/style/11684-istoriya-mody-stil-40-kh-godov-xx-veka/>

9. История советской косметики

Джерело: <https://www.eg.ru>

10. История моды. 40-е годы ХХ века. Коллекция Александра Васильева

Джерело: http://www.deryabino.ru/Moda_History/Moda_History-40.htm

11. История советской моды. Часть третья - 1940-е

Джерело: <https://www.casualinfo.ru/moda>

12. Как это было: мода 40-х

Джерело: <https://styleinsider.com.ua>

13. Косметика в СССР

Джерело: <http://lab-makeup.com/cosmetica/kosmetika-v-sssr-chego-vsegda-ne-hvatalo-v-kosmetichke-sovetskoj-zhenshiny.html>

14. Костюм и пальто: модные фасоны 1937 года

Джерело: <http://tehne.com/event/arhivsyachina/kostyum-i-palto-modnye-fasony-1937-goda>

15. Мода 1940-х в Советском Союзе

Джерело: <https://my-cccp.ru/>

16. Мода — стиль: 30х, 50х, 60х, 80х, 90х

Джерело: <https://sovietime.ru>

17. Мужчины и женщины в Красной Армии (1941-1945)

Джерело: <https://journals.openedition.org/monderusse/9342>

18. Нацистский «шик»? Политика Германии и женская мода в 1915-1945 годах

Джерело: <https://polit.ru/article/2009/07/10/gunter/>

19. Советская косметика

Джерело: <http://shoppingzone.ru/pokupatel/?id=3627>

20. Советские модельеры

Джерело: <https://www.culture.ru>

21. Фасоны и модели обуви Союзной обувной промышленности. Альбом. 1936

Джерело: <http://tehne.com/event/arhivsyachina/fasony-i-modeli-obuvi-soyuznoy-obuvnoy-promyshlennosti-albom-1936>

22. Мищенко Т.А. Фронтной быт женщины

Джерело: <https://museum-unecha.ucoz.net>

23. Fashion 40 – х

Джерело: <https://www.rsuh.ru/media/news/detail.php?ID=125757>

24. Химическая красота

Джерело: <https://lenta.ru>

25. Чулки и варенки: знаменитая женская одежда в СССР

Джерело: <https://diletant.media/articles/25384500/>

26. Эволюция женских чулок

Джерело: <https://zolotoy.ru/kultprivet/54963-jevoljucija-zhenskih-chulok-ot-korolevskogo-belja-do-sovremennyh-kolgotok/>